

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Веліков В. В.¹, Ольвінська Ю. О.²

¹ – студент, факультет економіки та управління підприємництвом,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики та ММЕ

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Веліков В. В., Ольвінська Ю. О. Оцінювання конкурентоспроможності регіону на прикладі Одеської області. Ця стаття присвячена оцінці конкурентоспроможності Одещини. У статті розглянуті основні аспекти, що впливають на конкурентоспроможність регіону, включаючи економічну, соціальну, інституційну та інноваційну складові, а також зовнішнє середовище.

Ключові слова: конкурентоспроможність, Одеська область, аналіз, інновації, заходи підвищення.

Velikov V. V., Olvinska Y. O. Evaluation of the competitiveness of the region on the example of Odesa region. This article is devoted to the assessment of competitiveness in Odesa. It considers the main aspects affecting the competitiveness of the region, including economic, social, institutional and innovative components, as well as the external environment.

Keywords: competitiveness, Odesa region, analysis, innovations, improvement measures.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Веліков, В. В. Оцінювання конкурентоспроможності регіону на прикладі Одеської області [Текст] / В. В. Веліков, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 9. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2023. – С. 103 – 111.

Постановка проблеми. Одеська область, розташована на півдні України та маючи стратегічне розташування на узбережжі Чорного моря, володіє значним потенціалом для економічного розвитку та привабливості для інвесторів. Однак, регіон стикається з рядом проблем, які обмежують його конкурентоспроможність, такими як інфраструктурні проблеми, недостатня інвестиційна привабливість, неефективність державного управління. Одна з ключових проблем полягає у нестабільній інфраструктурі, особливо в транспортному секторі. Недостатня розвинутість та погана якість доріг, залізничних та морських портів обмежують потенціал регіону для залучення інвестицій, розвитку логістики

та підтримки економічної активності.

Інший аспект проблеми полягає у недостатній підтримці інноваційного розвитку та низькому рівні науково-технічного потенціалу. Відсутність ефективної системи підтримки інноваційних проєктів, обмежена наукова база та відсутність сприятливих умов для розвитку стартапів та високотехнологічних підприємств обмежують можливості регіону для впровадження новаторських рішень та залучення інвестицій. Незважаючи на проведені дослідження у цій галузі, залишаються невирішені питання, що вимагають подальшого вивчення.

Аналіз досліджень та публікацій. Останніми роками було проведено багато досліджень, присвячених оцінці конкурентоспроможності Одещині. В них було проаналізовано роль інфраструктури у підвищенні конкурентоспроможності регіону, розвиток туризму та його роль в економіці Одеси, стан та розвиток морського господарства та логістики, визначено проблеми з транспортною інфраструктурою та недостатнє фінансування інноваційних проєктів, що обмежують її конкурентоспроможність. Незважаючи на це багато питань щодо конкурентоспроможності Одещини залишаються недостатньо розробленими

Мета дослідження. Метою дослідження є всебічна оцінка конкурентоспроможності Одеської області з урахуванням різних аспектів, включаючи інфраструктуру, інвестиційну привабливість, інноваційні технології та зовнішнє середовище, а також виявлення факторів, що обмежують конкурентоспроможність регіону та наведення рекомендацій щодо її покращення.

Виклад основного матеріалу. Оцінка конкурентоспроможності регіону є складним процесом, що вимагає аналізу багатьох чинників. Під час розгляду конкурентоспроможності Одеської області необхідно враховувати її економічну, соціальну та інституційну складову.

Економічна складова включає такі аспекти, як розвиток промисловості, торгівлі, транспортної та логістичної інфраструктури, інвестиції та доступ до ринків. Одеська область має значний потенціал у галузі морської торгівлі та туризму завдяки своєму географічному положенню та порту. Однак для покращення конкурентоспроможності необхідно вдосконалити інфраструктуру, особливо у сфері транспорту та логістики, щоб забезпечити ефективний зв'язок з іншими регіонами та країнами.

Основної економічного розвитку будь-якого регіону є людський капітал, тому оцінку потенціалу Одеського регіону доцільно почати з аналізу зайнятого населення (таблиця 1).

Кількість зайнятого населення за видами економічної діяльності
за 2018-2021 роки

Галузі економіки	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Усього зайнято тис. осіб У т.ч.	1016,2	1000,6	986,6	1001,9
сільське, лісове та рибне господарство	167,9	165,9	158,6	163,5
промисловість	84,7	82,8	85,6	90,5
будівництво	41,0	40,2	39,5	41,2
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	230,7	234,4	232,8	229,1
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	106,9	107,1	104,7	106,7
тимчасове розміщування й організація харчування	23,7	23,7	24,1	23,4
фінансова та страхова діяльність	12,1	11,4	10,6	14,8
операції з нерухомим майном	25,9	25,7	23,8	26,5
Державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування	63,2	59,8	60,6	56,8
Освіта	99,7	89,6	90,4	95,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	59,4	58,2	57,6	61,6
Інші види економічної діяльності	101,0	101,8	98,3	100,3

Рівень зайнятості населення від всього населення віком 15-70 років протягом 2018-2021 років коливався від 56,3% у 2018 році до 57,2% у 2021 році. Сталою є позитивна тенденція до перевищення середнього показника по Україні (Рис. 1).

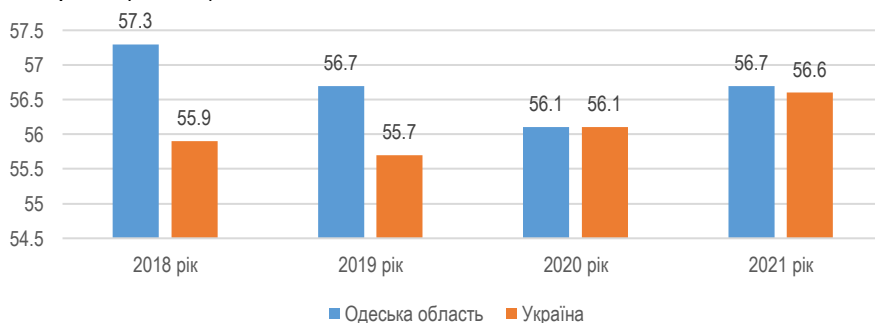

Рис. 1. Рівень зайнятості населення порівняно з середнім показником в Україні за 2018-2021 роки

Рівень безробіття економічно активного населення віком 15-70 років у 2018-2021 роках поступово збільшувався і становив 7,1% у 2020 році, проте, у 2021 році рівень безробіття становив 6,4%, що менше на 0,7%

відповідно до 2020 року та 2,4% менше середнього показника по Україні (рис. 2).

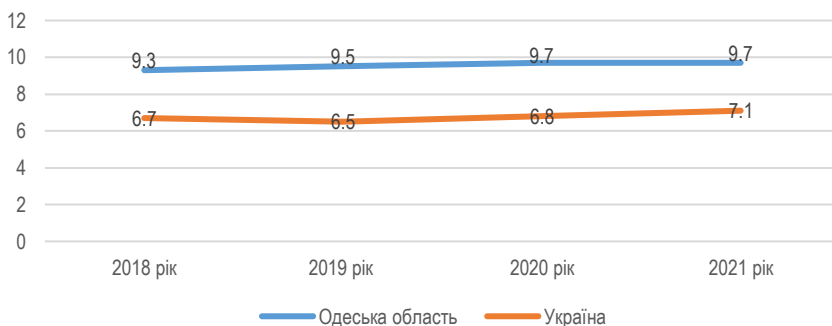

Рис. 2. Рівень безробіття економічно активного населення порівняно з середнім показником в Україні за 2018-2021 роки

Середня заробітна плата за 2021 рік становила 12326 грн (зростання порівняно з 2020 – 19,3%). Відхилення від середньої заробітної плати в Україні за 2021 рік (14018 грн) складає 13,7%.

Серед пріоритетних напрямків економічного і соціального розвитку області особливе місце займає реалізація державної політики зайнятості населення, ефективне використання робочої сили, подолання безробіття серед працездатного населення.

В Одеській області щорічно готують спеціалістів для різноманітних галузей та різноманітних професій.

Динаміка зміни середньої заробітної плати Одеської області показує, що у 2021 році в порівнянні 2015 роком середня номінальна зарплата зросла більше, ніж у 3 рази. В середньому щомісячна зарплата штатних працівників Одеського регіону змінювалася щорічно на 1405 грн, або на 21,2%.

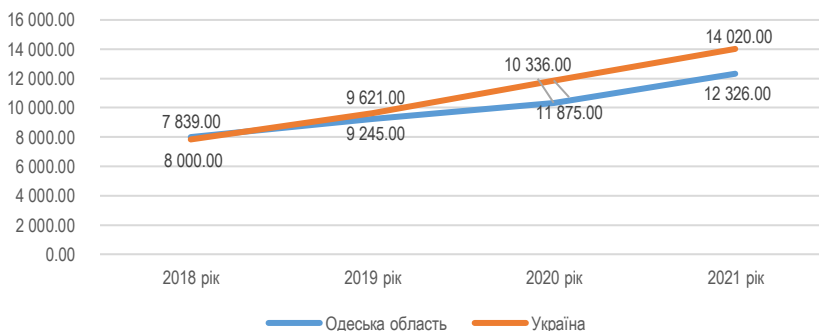

Рис. 3. Середня заробітна плата на 1 особу порівняно з середнім показником в Україні за 2018-2021 роки

У 2021 році Одеська область, як і більшість інших регіонів України, стикнулася з впливом пандемії COVID-19, що мало значний вплив на економіку регіону. Пандемія COVID-19 вплинула на різні галузі економіки, включаючи туризм, готельно-ресторанний бізнес, транспорт та інші сфери. Обмеження, введені для боротьби з пандемією, призвели до скорочення пасажиропотоків, зменшення туристичного потоку та обмеження діяльності багатьох підприємств.

Однак Одеська область за останні роки демонструє суттєвий економічний розвиток. Про це свідчить показник, який інтегрує у собі усі результати розвитку економіки регіону – показник валового регіонального продукту (ВРП). За цим показником область серед регіонів-лідерів. За останні 4 років порівняно з 2018 роком ВРП зріс більше ніж у два рази та становив на кінець 2021 року 220,2 млрд грн.

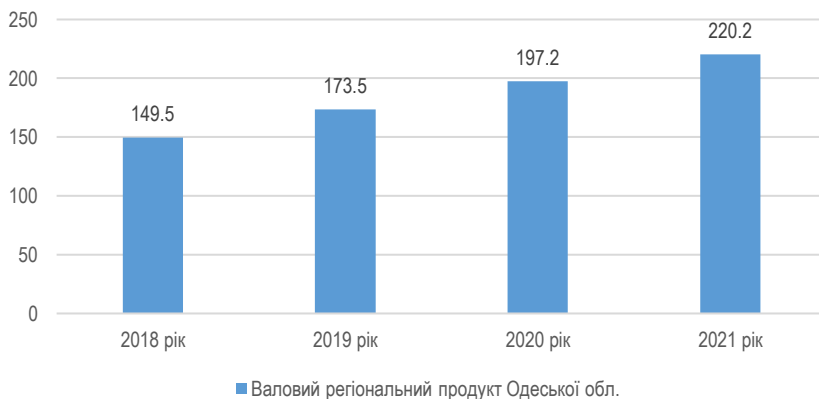

Рис. 4. Валовий регіональний продукт Одеської обл. за 2018-2021 роки

Соціальна складова включає такі фактори як якість життя, освіта, охорона здоров'я та доступ до послуг. Одеська область має розвинену систему освіти та культурні ресурси, які можуть слугувати перевагою залучення інвестицій та розвитку інновацій. Однак є виклики, такі як недостатня доступність якісної освіти та нерівномірний розподіл соціальних послуг, які необхідно адресувати для підвищення конкурентоспроможності регіону.

Одеська область – один з найперспективніших регіонів України, що володіє високим потенціалом для розвитку більшості галузей промисловості та якісним рівнем підготовки трудових ресурсів.

Станом на 31 грудня 2021 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, унесених в економіку Одеської області з початку інвестування склав 1502,9 млн дол. США, що на 17,5 % або 223,6 млн дол. США більше порівняно з показником на 2019 рік. У структурі прямих іноземних

інвестицій інструменти участі у капіталі склали 1131,1 млн дол. США.

Рис. 5. Обсяг інвестицій млн. дол. за 2021 рік

Інституційна складова включає правову та адміністративну систему, бізнес-середовище, корупцію та прозорість в управлінні. Поліпшення інституційного середовища є критичним чинником залучення інвестицій та розвитку підприємницької активності. Для підвищення конкурентоспроможності Одеської області необхідно скоротити бюрократичні бар'єри, покращити прозорість та справедливість у бізнес-середовищі, а також боротися з корупцією.

При оцінці конкурентоспроможності Одеської області важливо враховувати інноваційний потенціал та розвиток нових технологій. Впровадження інновацій та розвиток високотехнологічних галузей сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону. Одеська область має деякі переваги у цій сфері, включаючи наявність університетів, наукових та дослідних центрів, а також інноваційних стартапів. Однак для успішного розвитку інновацій необхідно створити сприятливе середовище для їх комерціалізації, забезпечити доступ до фінансування та підтримки інноваційних підприємств.

Зовнішнє середовище також значно впливає на конкурентоспроможність регіону. Одеська область є частиною національної та міжнародної економічної системи, її конкурентоспроможність залежить від багатьох зовнішніх чинників, таких як міжнародна торгівля, політична стабільність, митні та торговельні режими та міжнародні економічні угоди. Підтримка міжнародного співробітництва та розвиток торговельних зв'язків сприяють розширенню ринків збуту та залученню іноземних інвестицій.

Одеська область є регіоном, що активно займається зовнішньоекономічною діяльністю. Основними статтями експорту Одеського регіону були зернові культури (34%), насіння і плоди олійних рослин (22,7%), жири та олії тваринного або рослинного походження

(21,4%). За 2020 рік обсяг експорту товарів до країн ЄС становив 344,8 млн дол. США, що становить 25,3% від загального обсягу експорту товарів області.

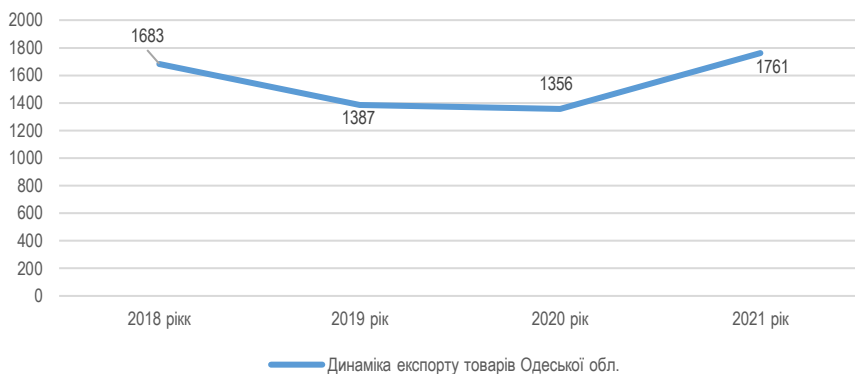

Рис. 6. Динаміка експорту товарів Одеської області у 2018-2021 рр. (тис. од.)

Морські торговельні порти мають відповідну інфраструктуру для здійснення вантажних операцій із переробки сухих та наливних вантажів, перевезення пасажирів та виконання допоміжних функцій: бункеровка, відстій транспортних, спеціалізованих і службово-допоміжних суден.

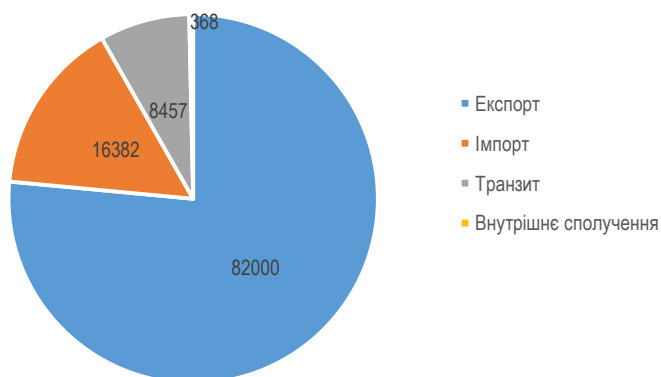

Рис. 7. Вантажообіг портів Одеської області за 2021 рік, тис. тон.

Метою оцінки конкурентоспроможності Одеської області є визначення її сильних та слабких сторін, виявлення невирішених проблем та пропозиція заходів щодо підвищення конкурентоспроможності. Дослідження та аналіз економічних, соціальних, інституційних та

інноваційних аспектів дозволяють виявити ключові галузі для покращення та розробки стратегій розвитку.

Висновки. Виходячи із проведеного аналізу, можна зробити такі висновки щодо конкурентоспроможності Одеської області.

По-перше, розвиток інфраструктури, особливо транспортної мережі та логістичної інфраструктури, є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності регіону. Тому необхідно приділити увагу модернізації та розвитку портів, аеропортів та дорожньої мережі, щоб забезпечити ефективний транспортний зв'язок з іншими регіонами та країнами.

По-друге, інвестиційна привабливість відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку бізнесу та залученні інвестицій. Необхідно створити сприятливе бізнес-середовище, забезпечити доступ до фінансування та підтримку для підприємців. Також важливо розробити привабливі інвестиційні проекти та проводити активну маркетингову діяльність для залучення внутрішніх та зовнішніх інвесторів.

По-третє, інноваційні технології відіграють важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності регіону. Необхідно сприяти розвитку наукових досліджень та розробок, підтримувати співпрацю між науковими установами, бізнесом та державою. Також слід створювати інноваційні центри та інкубатори, які сприяють комерціалізації наукових розробок та підтримують стартапи.

Зрештою, зовнішнє середовище має значний вплив на конкурентоспроможність регіону. Важливо враховувати міжнародні економічні та політичні чинники, такі як торговельні угоди та конкуренція з боку інших регіонів чи країн. Регіональна влада має активно працювати на міжнародній арені, залучати іноземних інвесторів та розвивати зовнішньоекономічні зв'язки.

Насамкінець оцінка конкурентоспроможності Одеської області дозволяє виявити проблемні області та визначити напрями її покращення. Розвиток інфраструктури, підвищення інвестиційної привабливості, сприяння інноваційним технологіям та облік довкілля є ключовими факторами для підвищення конкурентоспроможності регіону. Для досягнення цієї мети потрібна координація зусиль різних зацікавлених сторін, включаючи урядові органи, бізнес-спільноту, академічну сферу та міжнародні партнери.

Для покращення конкурентоспроможності Одеської області необхідно:

1. Посилити розвиток інфраструктури: зробити модернізацію та будівництво транспортної мережі, розробити заходи щодо покращення портової та аеропортової інфраструктури, удосконалити логістичні процеси.

2. Створити умови для сприятливого бізнес-середовища, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, надання податкових пільг та стимулів для інвесторів з метою залучення інвестицій.

3. Сприяти розвитку наукових досліджень та розробок, створенню інноваційних центрів та інкубаторів, підтримці стартапів та малого бізнесу.

4. Активно залучати іноземних інвесторів, а також приймати участь у міжнародних проєктах та мережах, розвивати зовнішньоекономічні зв'язки.

Це все буде сприяти розвитку Одещини на покращувати рівень конкурентоспроможності регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітковська [та інші] / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса, 2013. – 106 с.
2. Головне управління статистики у Миколаївській області. Офіційний сайт URL: <http://mk.ukrstat.gov.ua>
3. Головне управління статистики у Одеській області. Офіційний сайт URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
4. Головне управління статистики у Херсонській області. Офіційний сайт URL: <http://ks.ukrstat.gov.ua>
5. Прядко І. В. Особливості розвитку промисловості в Причорноморському регіоні України / І. В. Прядко // *Modern Economics*. – 2019. – № 15. – С. 159-165.
6. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 218 с
7. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.